

متن پرسش

با سلام خدمت استاد گرامی: موضوع سوال: سرنوشت حق الناس ها پس از توبه آیا برای شخصی مثل فرعون معروف یا کسانی که در تاریخ به عنوان دیکتاتورهای قسی القلب مطرح هستند امکان توبه وجود دارد؟ اگر آری پس تکلیف جنایاتی که انجام داده اند چه می شود چطور باید جبران کنند زیرا حق الناس هایی که بر گردن دارند از جمله قتل هایی که مرتکب شده اند آنقدر زیاد است که قابل احصا نیست همچنین آثار ما تاخر گناهانشان. البته مطلب زیر را خوانده ام و می دانیم خدا فعال مایشاء است اگر بخواهد می بخشد اگر بخواهد عذاب می کند ولی سرنوشت حق الناس هایی که نمی توان جبران کرد چه می شود؟ مطلب مورد اشاره: «هر گناهی، از جمله قتل با توبه قابل بخشش است، ولی از آن رو که حق الناس است، پشیمانی و استغفار فقط کفایت نمی کند، بلکه اگر کسی به طور عمد شخصی را به قتل رسانده باشد و بخواهد توبه کند، باید خود را تسلیم دادگاه و اولیای مقتول کند و آن ها اختیار دارند که قصاص کنند یا دیه بگیرند و عفو نمایند. اگر از قصاص صرف نظر کردند، یعنی او را نکشتند، بر قاتل سه چیز واجب می شود: آزاد کردن برده، سیر کردن شصت فقیر و روزه گرفتن شصت روز پی در پی. اگر برده یافت نگردد، دو تای دیگر ساقط نمی شود. اگر قتل عمدی نباشد، پرداختن دیه به اولیای مقتول واجب می گردد، مگر این که عفو کنند. به علاوه یکی از سه امر مذکور به وجوب خود باقی است، یعنی اگر می تواند، برده ای آزاد کند؛ اگر نمی تواند، شصت روز روزه بگیرد؛ اگر نتواند، شصت فقیر را اطعام کند. در هر صورت راه برای توبه قاتل باز است. از روایات استفاده می شود که حتی توبه قاتل پیامبر پذیرفته می شود. زنی خدمت پیامبر آمد و عرض کرد: زنی بچه خود را به دست خویش کشته، آیا برای او توبه است؟ حضرت فرمود: «قسم به خدایی که جان محمد در قبضه قدرت او است! اگر آن زن هفتاد پیامبر را کشته باشد و پشیمان شود و توبه نماید و خدای تعالی صدق و راستی او را بداند که دیگر هیچ گناهی انجام نمی دهد، توبه اش را قبول می فرماید و از گناهانش می گذرد.» - برگرفته از سایت مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی - با تشکر

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: توبه از گناه، یعنی تغییر رویکرد در آن حدّ که این انسان، دیگر آن انسان قبلی نباشد. طبیعی است که از گناهان قبلی متنفر است و آنچه را که می تواند جبران کند، جبران می کند و بقیه را خداوند می بخشد. موفق باشید